

EIXIDES PROFESSIONALS: LA RESTAURACIÓ EN ARQUEOLOGIA

Entrevista a Anna Viciach Descals

LA LINDE, 4-2015, pp. 196-202

Entrevista a Anna Viciach Descals, restauradora, conservadora i arqueòloga. Entrevista realitzada per Francesc Xavier Duarte Martínez.

Anna Viciach al Mortòrum de Cabanes (Cabanès)

De vegades, sorgeix la reflexió sobre la possibilitat d'orientar l'especialitat de la formació arqueològica sobre disciplines que solen complementar els estudis arqueològics (numismàtica, fauna, antropologia forense...) o sobre altres aspectes com l'especialització en períodes històrics determinats (per exemple el món ibèric), objectes materials (com la talla microlaminar) o estructural (calçades romanes...). Aquesta pregunta sol presentar-se als darrers anys dels estudis acadèmics o ja una vegada acabada la formació universitària.

Però, no totes les especialitzacions, a hores d'ara, independentment de la motivació personal que l'arqueòleg tinga al respecte de la seua formació, tenen la mateixa eixida "professional"... és a dir, viabilitat laboral. Potser siga el moment d'aportar un poc de llum al respecte a partir d'un cas professional que coneixem directament.

Hem parlat amb l'arqueòloga Anna Viciach Descals (la Llosa, Plana Baixa, 1972). La seua trajectòria és coneguda, i

reconeguda, per a tots aquells professionals que treballen fonamentalment a les comarques de Castelló (de la Plana Baixa als Ports i sense deixar de passar per l'Alt Palància). És habitual col·laboradora del principal organisme d'investigació prehistòrica i arqueològica d'aqueixa província. A més, sabem que no para de participar a projectes públics i privats dels quals es guanya la vida.

Llicenciada en Geografia i Història per la Universitat de València (1995), va continuar els estudis a l'Escola de Conservació i Restauració de Béns Culturals de Catalunya, on va acabar l'any 2000. Des d'eixe moment ha participat en nombroses excavacions com a tècnica i directora, especialitzant-se en la conservació i restauració de jaciments com el Pic dels Corbs (Sagunt, Camp de Morvedre), la necròpolis de Sant Joaquim de la Menadella (Forcall, Ports), la Lloma Comuna (Castellfort, Ports), Los Morrones (Cortes de Arenoso, Alt Millars), Mortòrum (Cabanes, Plana Alta), el recinte superior del Castell de Xivert (Alcalà de Xivert, Baix Maestrat) o recentment el poblat ibèric de Sant Josep a la Vall d'Uixó (Plana Baixa). Aquesta faceta l'ha compaginada amb el treball de restauradora lligada a les col·leccions del Museu de

Belles Arts de Castelló o la Col·lecció Museogràfica d'Orpesa entre d'altres.

- Anna, creus que paga més la pena especialitzar-se en una disciplina complementària de l'Arqueologia (com per exemple la teua, la restauració i conservació de béns arqueològics) que en altres especialitzacions per períodes o aspectes (fortificacions andalusines, metal·lúrgia del Bronze, ceràmica romanorepublicana, etc...)?

Des del meu punt de vista, la restauració arqueològica forma part de l'arqueologia, es tracta d'una disciplina necessària per a l'estudi, tractament, conservació i manteniment tant dels materials arqueològics com de les estructures conservades *in situ*. Crec que els restauradors o restauradores deuen formar part dels equips que intervenen en els treballs arqueològics, per col·laborar en l'extracció, transport, neteja, emmagatzemament dels materials, així com en la realització dels treballs preventius previs a la intervenció de conservació-restauració de les estructures, per evitar la degradació.

Per altra banda, tots els especialistes són importants per optimitzar els treballs i obtenir els millors resultats possibles en la investigació científica, la difusió i la divulgació dels resultats.

Treballs de restauració del jaciment ibèric de Sant Josep a la Vall d'Uixó (Castelló)

- Deurien tos els arqueòlegs estar especialitzat en algun àmbit com a complement a l'exercici de l'Arqueologia? És a dir, són més viables econòmicament parlant?

La trajectòria professional i les preferències de cadascú ens porten a una especialització, des dels treballs de camp a qualsevol tipus de període o matèria. L'especialització ens permet la participació en diferents projectes. I no cal oblidar que amb la crisi, una doble especialització permet una millor adaptació a la poca oferta de treball existent.

- Per què et vares especialitzar? No tenies prou en ser arqueòloga? Guardes la bata de restauradora i tornes a exercir de tècnica de camp quan és necessari?

Quan vaig acabar la carrera, a començaments dels anys 90, també patíem una crisi econòmica, i sobretot en l'arqueologia. No hi havia molta feina i havíem de buscar-se la vida en altres activitats. Anecdòticament, en un llistat de les especialitats en unes oposicions d'ensenyament, vaig descobrir que a l'Escola Superior de Conservació i Restauració de Béns Culturals de Catalunya podies especialitzar-te en la conservació i restauració arqueològica. Així que em vaig preparar per a la prova d'accés i després de cursar primer, ja em vaig quedar enganxada a la restauració.

Més que la bata em pose el mono de feina, les tasques arqueològiques que realitze estan relacionades amb la restauració, sobretot en la conservació–restauració de les estructures, on cal estudiar els materials utilitzats, les tècniques constructives, les fases constructives, la cronologia, etc. A més a més en les intervencions sempre hem de fer algun tipus de neteja en el que cal aplicar la metodologia arqueològica.

- Quines àrees d'especialització diries, segons la teua experiència, que tenen més demanda? És una d'elles la Restauració i Conservació, en termes generals?

Als darrers anys hi ha una major conscienciació per part de les administracions i dels professionals de la necessitat de la conservació dels béns arqueològics. Principalment per l'auge de la posada en valor dels jaciments i de l'exposició dels materials per la difusió del patrimoni arqueològic, així com per donar-los un ús turístic.

Sí, possiblement, aquests treballs i els relacionats amb la difusió poden tindre una major demanda del que pugen tindre altres especialitzacions, tenint en compte les poques

intervencions arqueològiques que estan portant-se a terme en aquests anys de crisi.

Treballs de restauració d'una rajola

- Creus que la Restauració i Conservació es presenta com una eixida laboral viable en l'actualitat? Animaries a la gent a especialitzar-se en ella com a inversió laboral amb futur?

Encara que actualment la cosa està bastant parada, crec que sí que pot tindre una demanda, sobretot tenint en compte

l'interés, com hem fet referència anteriorment, per la conservació i difusió del patrimoni arqueològic.

- Quins estudis, programació i planificació aconselles a aquells que vulguen especialitzar-se en Restauració i Conservació? Quin camí seguires tu fins arribar al present punt?

Grau en Conservació i Restauració de Béns Culturals en l'especialitat d'Arqueologia. És el que estudiaria jo en l'actualitat per especialitzar-me en restauració arqueològica.

- Donada la gran oferta d'institucions i recursos formatius, és possible l'especialització al marge del món acadèmic-universitari, només amb la llicenciatura o grau superats? Cal acostar-se a alguna institució o departament universitari per obtindre cobertura formativa?

Segons la meua experiència, els estudis se centren molt en la conservació–restauració dels materials arqueològics. És més complicada la formació en l'àmbit de les intervencions sobre les estructures. Per formar-me en aquest camp, he hagut de recórrer a cursos, jornades i congressos, on, principalment, es tracta la restauració d'edificis. Pel que hem d'adaptar la

metodologia utilitzada en els processos de conservació–restauració arquitectònica a les intervencions en l'arqueologia donades les característiques molt diferents d'aquestes estructures als edificis, tant pels materials i tècniques utilitzades, per l'estat de conservació, els productes i els agents d'alteració i pels usos que es donen després de les intervencions.

- Parla'ns un poc de tu...Quina mena de treballs són els que més solen repetir-se a les teues contractacions? Quines empreses o institucions solen contractar-te? Què és el que més t'agrada restaurar i/o conservar? De quin dels teus treballs estàs més orgullosa?

Els treballs de conservació–restauració arqueològica es diferencien en treball de laboratori i treballs als jaciments. Al laboratori es porten a terme els processos de conservació–restauració dels materials arqueològics, sobretot ceràmica i metalls, doncs es tracta dels materials que majoritàriament es troben a les excavacions. Per exemple, en el cas de la ceràmica els treballs tenen l'objectiu d'estudiar les peces i realitzar el muntatge i la reintegració de les llacunes per l'exposició, mentre que en els metalls, cal tenir present que el procés de degradació és molt actiu, pel que intentem estabilitzar-los tractant els

diferents productes de corrosió i establint les condicions medi ambientals necessàries per la conservació.

Materials islàmics del Museu Municipal d'Arqueologia i Etnologia de Sagoró (Castelló)

D'altra banda els treballs de camp, es realitzen sobre les estructures arqueològiques conservades *in situ*, per evitar l'erosió i pèrdua a més a més de facilitar la lectura dels visitants al jaciment. Aquestes intervencions presenten dues vessants la de conservació, quan el jaciment no es pot posar en valor,

després de la realització del procés de conservació–restauració les estructures es cobreixen per protegir-les. I la segona vessant, quan el procés de conservació–restauració forma part d'un projecte de posada en valor del jaciment per la visita al públic.

En l'actualitat estic col·laborant amb diferents administracions com ara l'Ajuntament d'Orpesa, el de La Vall d'Uixó, el Museu de Belles Arts de Castelló o el Servei de Prehistòria i Arqueologia de la Diputació de Castelló i, de tant en tant, tinc algun encàrrec d'empreses privades.

Respecte a quins treballs estic més orgullosa, pense que cada treball, cada intervenció té una cosa especial, cada projecte és un nou repte. Però si he d'escollir algun, potser la primera consolidació d'un jaciment que vaig dirigir, al Pic dels Corbs, a Sagunt. En ell es va considerar la possibilitat de posar-lo en valor i obrir-lo al públic però la presència d'un abocador reblit i esgotat i pendent de restauració de l'entorn va fer que l'única solució factible fos la consolidació i cobriment per evitar la destrucció de les estructures. A més, la seua complicada orografia i només l'existència d'una senda per ascendir al jaciment va suposar que hagueren de recórrer a solucions

imaginatives com la utilització de cavalls per pujar els materials. Al final va ser una xicoteta aventura que culminava els anys de participació primer com a estudiant i després com a arqueòloga amb les excavacions dirigides per la doctora Amparo Barrachina.

L'altra intervenció de la qual estic especialment orgullosa va ser la del poblat de La Lloma Comuna, a Castellfort, donades les grans dimensions i l'estat de conservació de les estructures va significar un important repte. En aquesta intervenció vaig treballar amb un gran equip humà que van ser capaços de resistir temperatures gèlides i alguna nevada que ens va deixar aïllats. A més, va suposar la culminació d'uns anys treballant en els jaciments vinculats als parcs eòlics del nord del país, en els quals la combinació de paisatge, jaciments, companys de treball i la implicació de la població de localitats com el Forcall, Cinctorres o Castellfort, va convertir una feina en una experiència preciosa i molt enriquidora a nivell personal i professional.